

A KÉPREGÉNYFILM

Jelmezes rajongók

KRÁNICZ BENCE

A MÚFAJELMÉLETI KÖNYVSOROZAT ÚJ TÉMÁJA NEM IS LEHETNE AKTUÁLISABB.

Hatodik kötetéhez ért a Kárpáti György szerkesztésében megjelenő *Filmanatómia* könyvsorozat. (Öt kötete foglalkozott műfaji kérdésekkel.) Tudván, hogy a hazai filmes szakkönyvkiadásban milyen esetleges és ritka megjelenésekkel számolhatunk, az évi egy kötet rendszeressége felértékelődik. Arról nem is beszélve, hogy e könyvek alapvetően műfajelméleti és –történeti perspektívát kínálnak, ilyen jellegű, pláne a könyvesboltokban aktuálisan kapható művekben pedig aligha dúskálunk.

A friss kötet szerzői abba a felelősségteljes és hálás szerepbe kerültek, hogy jól ismert, kanonizált zsánerek megközelítése helyett a kortárs filmkultúrában meghatározó jelentőségű, de műfajelméleti szempontból – különösen magyar nyelven – keveset vizsgált területről írhatnak. A képregény-adaptációk műfaji körvonalazása nem is vezet egy-egy eredményre, az egyes tanulmányok, esszék szerzői más-más belátásra jutnak azzal kapcsolatban, a film-

csoportot hogyan lehet műfajelméleti fogalmakkal körülírni. Ez cseppet sem baj. Az viszont már okkal kifogásolható, hogy nem kapunk semmiféle magyarázatot arra vonatkozóan, mit kezdjünk az eltérő értelmezésekkel. A fülszöveg azt ígéri, a tanulmánykötet „arra tesz kísérletet, hogy definiálja a képregényfilmet, s megvizsgálja azokat a szempontokat, amelyek mentén egy-egy műfajként lehet hivatkozni rá”. Itt tehát a képregényfilmre műfajként utal a szerkesztő, és ez a megközelítés érvényesül Kárpáti kötetbeli írásaiban is, amelyek a fontosabb hollywoodi szuperhősfilmeket tekintik át.

Az utóbbi évtizedek képregény-adaptációs trendjeiről író Birkás Péter ugyanakkor rögzíti, a „szuperhősök mintha kisajátították volna a képregényfilmeket”, a szuperhősfilm és a képregényfilm viszont nem ugyanaz.

„Könnyen zavarba hozhatja”

(James Mangold: Logan – Hugh Jackman)

Farkas Viktor műfajelméleti fókuszú tanulmányában pedig arra a belátásra jut, hogy „a képregényfilmek osztálya nem kezelhető műfajként.” Azzal folytatja, a szuperhősfilm sokkal inkább kínálja magát a műfaji megközelítéshez, végül azonban ennek a könnyebben megfogható filmszoportnak sem ítéli meg a zsánerrangot. A könyv függelékeként interjú olvasható Pálfi Györggyel, a *Táltosember Vs. Ikarus* rendezőjével, aki ugyancsak a szuperhősfilmet tartja műfajnak, a képregényfilmeket sem stílris, sem tematikus szempontból nem látja egy-egyest. Az olvasót mindez könnyen zavarba hozhatja: műfaj-e a képregényfilm?

A képregényfilm és a szuperhősfilm ugyanaz?

Nos, e zavar talán kiküszöbölhető lett volna, ha a kötet címe *A szuperhősfilm*, az egyes fejezetek ugyanis mind szuperhősökkel foglalkoznak, más műfajú képregények legfeljebb említés szintjén kerülnek elő. A képregényfilm pedig aligha nevezhető műfajnak, ugyanúgy, ahogy „könyvfilmekről” sem beszélünk, ellenkező esetben ugyanabba a műfajba tartozna a *Psycho*, *A Gyűrűk Ura* és a *Kisasszonyok*. Talán üdvösebb lenne, ha szakíróként el is felejtetnénk a „képregényfilm” kifejezést, pont az ilyen félreértéseket elkerülendő. Beszéljünk inkább képregény-adaptációkról, amelyek különböző műfajokba tartozhatnak – az egyik, és ma legnépszerűbb éppen a szuperhősfilm, amelynek műfaji autonómiájáról az utóbbi évek szakirodalmában parázs viták alakultak ki.

Am ha kitalálunk a műfajelméleti erdőből, rálelünk a könyv erőnyeire. Mindenekelőtt Szalóki László két fejezetre osztott, összesen száz oldalra rúgó Superman-elemzése érdemel figyelmet, amelyben a szerző jószerevével az összes amerikai *Superman*-filmet mérlegre helyezi, és rendszeresen utal a képregényes forrásművekre is. Inspiráló gondolatokat olvashatunk Huber Zoltán *Batman*-esszéjében (a *Batman*-gonoszok performatív gesztusairól) és Farkas Viktor tanulmányában is (a kortárs *blockbuster*ek „híztérikus narratívájáról”), sőt itt olvasható a kötet legötletesebb párhuzama, az egyaránt rendkívül bő szereplőgárdával operáló *Bosszúállók: Végjáték* és a *Nashville* között.

Ugyanakkor a magyarázat nélkül hagyott szakkifejezések ezekben a részekben is akadályozzák a megértést: sem a képregényes ezüst- vagy bronzkor, sem a *graphic novel* jelentéséhez nem kerülünk közelebb, utóbbit ráadásul grafikus novellának fordítja az egyik szerző, és grafikus regénynek a másik – holott egyik sem, hanem képregénykötet. Mindez, illetve a tanulmányok könnyed hangvétele rajongói szemléletet kölcsönöz a könyvnek. A *képregényfilm* szerzői nem is akarják leplezni rajongásukat, szakírói alaposáguk talán éppen ezért csorbul. Ezt szem előtt tartva érdemes forgatni a kötetet.

VERTIGO MÉDIA KFT., 2020.

